

Nöqtələrin dedikləri...

Sözdən əziz, sözdən şirin, sözdən bahalı və sözdən acı nə var ki, bu dünyada...Yaxşı deyiblər, qılinc yarası sağalar, söz yarası sağalmaz. Alınan da satılan da sözlə ifadə olunur, sözlə həll olunur. Dünyaya siyasəti, idarəetmə, yönəltmə, ədəbiyyat, incəsənət, tarix, bütün elmlər sözlərlə yazılır. Sözlərlə, cümlələrlə qalır dünyada. "Söz aşıqları", "söz sərfləri", "sözün cəfasını çəkənlər," "söz çalarlıqları". Nələr etmir deyilən sözlər, nələrə həll etmir ki...

Acısının da, şirininin də öz yeri var. "Şirin dil", "acı dil" kəlmələri də elə burdan yaranır. Sözü yaxşı bilən hər hansı yazarın, şairin, publisistin dərdi olmaz. O istənilən məqamda istədiyi fikirləri ifadə edə bilər. Bu da jurnalistikaya, pulisistikaya, ədəbiyyata şirinlik, oxunaqlıq, uğur gətirir.

Vergülü, nidaları da yerində işlədə bilənlər usta yazırlar, usta söz cəfəşləridi... Bəs nöqtələri? Bilirsiniz nöqtələr nələr ifadə edir? Deyə bilmədiklərimizin hamısını. Nöqtələr susmaq kimidi. Onu görə anlayan, onu görə duysan, biləsən...

Əli Rza Xələfli kimi... Nöqtələr göz yaşları kimidi. Ağlayarsan, amma dillənə bilməzsən. Boğazına tıxanar sözlər... Əvvəllər qiya-bi tanıyırdım onu. Necə deyərlər, elə adını eşitmişdim. Şeirlerini, publisistik yazılarını, esselərini oxumuşdum. Onu da bilirdim ki, Cəbrayılıdır. Öz gözəlliyi ilə, insanların mənəviyyəti, düzgünlüyü ilə, qəhrəmanları və yazarları, elm və incəsənət xadimləri ilə Azərbaycanda öz yeri olan Cəbrayıldan, cənnət Qarabağımızın cənnət guşəsindən...

Bir tərəfi dağlara söykənən, bir tərəfi Arazla bitən ana vətənimdən. Bizim kimi, onun da laylaları Arazın səsiylə çalınmışdı. Onu da şair ruhlu, şair təbiətli yetişdirmişdi Cəbrayılımız. Bunu da bilirdim ki, sözə, yaradıcılığa xüsusi fikir verənlərdəndi. Həmişə kimin yazmasından asılı olmayaraq mətnlərə, şeyrlərə, esselərə könlünün gözüylə baxır. Könlünün gözüylə oxuyur. Məhz belə insanlar başqalarına, başqa yazarların əsərlərinə, şeyriyyata, publisistikaya dəyər verməyi bacarırlar. Həm də əsl dəyəri verirlər. Heç nəyə, heç kimin ürəyindən süzülüb gələnərə biganə baxmayan, kimliyindən asılı olmayaraq ədəbiyyat, publisistika nümunəsinə dəyər verən bir insandı Əli Rza Xələfli.

Özünün dediyi kimi, 1953-cü ildə, dekabrın yeddisində Cəbrayıl rayonunun Aşağı Xələfli kəndində doğulub. Diridağın ətəyində açıb gözlərini. İlk aldığı nəfəs bir tərəfdən dağ havası, bir tərəfdən də Arazın havası olub. Böyüdükcə, hər şeyi, təbiəti, həyatdakı gözəllikləri dərk etdikcə ən çox Diridağ, Xan Araz qalıb yadında-yaddaşında. Bəlkə də elə bu gözəlliklər onu şair edib, yazar edib. Ən çox onu təbiətin gözəllikləri, əvəz edilməməzliyi maraqlandırır. Bir də çatışmayanlar. İnsanlıq hissində uzaq olanlar. İnsanların qəlbinə toxunanlar, insanlığa xələl gətirənlər. İncikliklər, xəyanətlər. Yaxşıların qarşısını kəsən pisliklər, çatışmazlıqlar, müharibələr, davalar. Günahsız insan ölümləri, uşaq ölümləri...

Yuxarı Xələfli kəndində səkkiz illik məktəbi bitirdikdən sonra, Cəbrayıl rayonundakı M.Qorki adına orta məktəbdə təhsilini davam etdirib. Orta məktəbi bitirdikdən sonra ADPI-nun "Azərbaycan dili və ədəbiyyatı" fakültəsinə daxil olub. İnstitutu fərqlənmə diplomuyla bitirən Ə.Xələfli bir müddət Cəbrayıl rayonunun Şahvəlli, Tatar, Aşağı Xələfli kənd məktəblərində müəllim kimi fəaliyyət göstərmiş.

Əslində yaradıcılığa tələbək illərindən başlayıb. Yazmaq istedadı olan insanlara heç bir iş, heç bir həyat təzi mane ola bilməz. İstedad bulaq kimidir. Qarşısını torpaq, daş-qum əlsə da bir gün öz yolunu tapıb üzə çıxacaq. Mütləq. Öz yolunu, öz ciğrini müəyyən edəcək. Kimin bunu istəməsi, istəməsi vacib deyil. Elə tələbəklik, müəllim işlədiyi il-

lərdə mətbuatlarda müxtəlif yazılarla, şeyrlərlə çıxış etməyə başlayıb.

1975-1980 illərdə Cəbrayıl rayonunda çıxan "Xudafərin" qəzetində müxtəlif vəzifələrdə işləyib. Xüsusi müxbir, şöbə müdiri, redaktor əvəzi. Bundan əlavə "Həyat", "Qoşa qanad" qəzetlərində də jurnalistik fəaliyyətini davam etdirib. 1999-cu ildən səhifəlik "Kredo" qəzetinin baş redaktorudu.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyi və Jurnalistlər İttifaqının üzvü, 56-dan çox kitab müəllifi olan Əlirza Xələflinin bədii yaradıcılığı yüksək qiymətləndirilib. Necə deyərlər ədəbiyyata, yazara aid olan bütün mükafatlara layiq görülüb. Saymağa başlasam, bütün səhifəni tutacaq... Bir də məni özünə çox çəkən, şeyrləriylə bərabər, publisistik yazılarıdır. Nədən, kimdən yazmayıb ki...

Bütün Qarabağ əhli kimi, Əlirza müəllim də ürəyi şəhid olanlardandı. Torpaq həsrətiylə yanıb-qovrulanlardandı. Arazın laylasını dinləməyi, Diri dağın, cənnət Qarabağın havasıyla nəfəs almağı çox gözləyib, çox, həm də çox həsrət çəkib. Təsəllisi yazıları, şeyrləri olub. Başqa Qarabağlılar kimi, onun da hər gecə yuxusuna kəndləri Xələfli girib, Diri dağ girib, Cəbrayıl girib, Azacıq sevinib rüyalarında. Özünü cənnətdə hiss edib. Yəni hər şey öz yoluyla gedib. Adı həyata qayıdıb bir gecəlik. Könlü-gözü sevinib. Diridağdan əsən rüzgar sığal çəkib üz-gözünə, saçlarına. İnsan kimi yaşayıb bir gecəni. Dərdsiz-sərsiz. Ancaq açılan səhərlər təkrar geri gətirib çəkdi-lərini, nisgilərini.

Bəlkə də gözləri yaşarıb, bəlkə də həyat yoldaşı Əntiqə xanıma sevinclə danışmışdı xoşbəxt yuxularını. Bəlkə də kimə-səylə bölüşməyib, azalar deyər bir gecəlik sevinci. Bəlkə də suya danışmış. Axı deyirlər, suya danışılan yuxular çin olur... Bəlkə də gün ərzində o anları təkrar-təkrar xəyalına gətirib, gülümsəyib öz-özünə, xoşbəxt olub. Kim bilir...

Bunları onun yaradıcılığında görməmək mümkün deyil. Qarabağa qayıtmaq, Qarabağ torpağına ayaq basmaq, üz sürtmək, həsrətləri dindirmək istəyib. Torpaqların azad olmasını, yolların açılmasını canı-könüldən arzulayıb, istəyib... "Üzü Qarabağa" şeyrinə dediyi kimi:

Açılsın bağlı yollar, var üzü Qarabağa,
Ərisin, selə dönsün qar, üzü Qarabağa,
Çəkilsin xeyir xəbər, car üzü Qarabağa
Gətirsin ümidimiz bar üzü Qarabağa.

Sözün kövrək ürəyi dağlar, qəhər gətirər,
Qafiyəsi zülmətdən qaçar, səhər gətirər,
Sinəməzdə həsrətin gülü bəhər gətirər
Paralanıb açılar nar üzü Qarabağa.

Əzizlədim, saxladım sinəmdə neçə dərdi,
Saz istədim deməyə-Tanrı qələm göndərdi.
Dəvriş donunda gəldi, Qurbani buta verdi
"Sənə yurddu, Vətəndi, yar üzü Qarabağa."

93-cü ildən sonra onun yerinə çox zaman yazıları bərabər çox işlətdiyi nöqtələri danışdı. Deyə bilmədiklərini, boğazına qəhər kimi tıxananları nöqtələr dedi. Onun ağlamadığı yerdə nöqtələr ağlayıb. Tökülüb kağızlara. Nöqtələr çatdırdı çox zaman demək istədiklərini, ürəyində qövr edənləri. Kim deyir ki, sözlər, cümlələr deyir yazarın içindəkiləri? Qətiyən razı deyiləm. Bir yazar, bir publisist kimi yaxşı bilirəm ki, nöqtələr, vergüllər, nidalar, suallar çox fikirləri ifadə edir, çox fikirləri oxuculara çatdırır. Yerində işlətməyi bacaranlar üçün çox şey ifadə edir. Məncə, Ə.Xələfli çox ustalıqla bunlardan istifadə edənlərdəndi. Diqqətimi həmişə onun yazılarında bu üslub çəkir. Ən çox da nöqtələri...

Hamı kimi, bütün Qarabağlılar kimi A.Xələflinin də arzuları yarımçıq qaldı. O da qaçqın-köçkün oldu. Əziyyətlər, zəhmətlər, çatışmazlıqlar qəsdinə girdi. O bölgənin yaradıcı insanları kimi, onun da yaradıcılığında özünü göstərdi bu hadisələr. O da çox gözlədi İkinci Qarabağ Müharibəsini. Öz nəvələri, müharibə qəhrəmanları Amurla Aral kimi, cəbhədə olanları irəli, qələbəyə səslədi yazılarıyla, şeyrləriylə. Özünə yer tapa bilmədi.

"Orda vuruşan hər gənc mənim nəvəmdir, mənim balamdır. Onların hamısı üçün ölüb-dirildim. Hər şəhid xəbəri gələndə elə bildim nəvələrimdən biri köçdü dünyadan. Ağır, çox ağır o günləri yaşamaq. Təkcə uşaqlar üçün deyil. Vətənimizin, torpaqlarımızın qayıtması üçün əndişliydim. Bilirdim Ali Baş Komandanımızın, Ordumuzun zəfər çalacağını. Ancaq bunu, bu şad xəbəri eşitməyi gözləmək bilirsiniz nə qədər çətin oldu. Uzun çəkdi?"

...Gedənlər bizdən getdi. Azərbaycanımızdan getdi. Heç kim biganə ola bilməz ağrılarımıza, acılarımıza. Gedənlərin ağrılarını hamımız yaşayırdıq, unutmuruq. Unuda bilmərik. Buna haqqımız yoxdu! Bu Vətən bizimdir o şəhidlər də bizimdir. Vətəni sevən hər insan onun yolunda canından keçənləri də sevir, özünü kü sanır. Allah hamısına rəhmət eləsin".

Mənim 70 illik yubleyinizə həsr etdiyim bu kiçik təbriki qəbul edin. Yazarın sözdən savayı nə hədiyyəsi ola bilər ki...Yazarın ən bahalı hədiyyəsi sözdü, cümlədi... Bir də demək istəyirəm yetmiş yaş nədir ki? Hələ ömür irəlidedi. Qarabağ əhlinin otuz ili onun ömrünə yazılır. Onlar yaşadılar, həm də yaşamadılar. Torpaqlarından çıxarıldıqdan sonra sadəcə nəfəs aldılar, amma yaşamadılar. Lap elə "Əshabü-Kəhf" surəsində olduğu kimi: "Zalimlər onları qovub, bir mağaraya girməyə məcbur etdi. Allah da onları zalimlərdən qorumaq üçün orda daşa döndərmiş, üç yüz ildən sonra ayıltmış. Elə həmin yaşda onlara yaşamaq nəfəsi verdi".

Qarabağlılar da belədi. Onların da otuz il ömürlərinə yazılır. Çünki vətənsiz insan yaşamır. Vətən həyatdı, candı, nəfəsdə, arxadı. Vətənsiz insanlar gücsüz olurlar, ömürləri dayanır. Hələ siz indi yaşamalısınız, indi yaratmalısınız. Qarabağımızın bundan sonrakı gözəl həyatını vəsf etməlisiniz, qocalmağa haqqımız yoxdu... "Gəyən əfsanəsi"ndə necə demisiniz:

Yana-yana getmişdim bir zaman bu yolları,
Öpə-öpə dönürəm ağacları, kolları.
Üfüqü köz oxşayar,
Yazını söz oxşayar,
Gəyən yovşan dənizi,
Dalğası göz oxşayar.

Siz hələ indi dönürsünüz, indi yaşayan, gül açan bağları, bağçaları, Qarabağımızın gözəlliklərini, yovşan dənizi olan Gəyən çöllərini vəsf etmək üçün, dünyaya çatdırmaq üçün çox yaşamalısınız...

Moskva.

Ulduz QASIM,
yazıçı